

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Anyagi gondok.

A református kollégium igazgatótanácsa a múlt évi költségvetés tárgyalása alkalmával egész nyíltsággal feltárta az egyházkerületi közgyűlés előtt azt a nehéz helyzetet, amelyben a kollégium különösen a közszükségletek pénztárát illetően sorvad. Az egyházkerületi közgyűlés akkor — mit tehetett volna mást — bizottságot küldött ki a súlyos kérdés tanulmányozására és javaslatlételre. A bizottság az ősz folyamán ülést tartott és megbízta a debreceni presbiterium nagymunkásságú jegyzőjét, Juhász Nagy Sándor doktort, hogy készítse el az előadói javaslatot. Ez a munkálat elkészült és a napokban a bizottság elé terjesztetett.

Az úgy ma még nincs abban a stádiumban, hogy a nyilvánossággal részleteket lehessen közölni, de viszont a kérdést napirenden tartani kívánatos, mert ismét közeledünk egy új költségvetési év kezdetéhez és a krónikus deficit veszedelme ott lebeg a fejünk felett.

Az, hogy az előadói javaslat készítésével Juhász Nagy Sándor bízott meg, minden biztonnyal szerencsés intézkedés volt. Ő az egyház iránt olyan kivételes nagy buzgóságot tanúsít, hogy munkájában a legnemesebb szándék érvényesül ebben a vonatkozásban is, amellyel teljesen jártas az adminisztráció kérdéseiben. Viszont a kollégiumi ügyek körül homo novus, aki eddig csak jóakarató érdeklődőként kísérte figyelemmel a kollégiumi ügyek intézését és ennek folytán nem eshetik az alá a gyanu alá, hogy az eddig történtek irányában bármely vonatkozásban elfogultság vezethetné, vagy hogy a megszokott sablonokhoz ragaszkodás akadályozná új, helyes gondolatok megvalósításában.

Munkálata, melyet alkalmunk volt megismerni, szép és tiszteletreméltó törekvés munkája. Részletes ismertetésének és annál inkább bírálatának ma még — ismételjük — nincs itt az ideje. Annyit azonban már is megjegyezhetünk, hogy ez a munkálat arra kiválóan alkalmas ugyan, hogy az elhatározásra hivatott tényezőket komoly megfontolásokra és egyes kérdé-

sekben az eddig történtek revízió alá vételére indítsa, ellenben nem alkalmas arra, és nincs is szánva arra, hogy hamaros gyógyítást hozzon a betegségre.

Hiszen azt nem is lehet remélni soha, hogy egy beteg gazdálkodás egyik napról a másik napra egészségesse váljon. Azonban másrészt abban a tudatban sem nyugodhatunk meg, hogy majd csak javul a helyzet, a nagyon okos és nagyon szigorú takarékoság révén, talán egyes meglevő kulturális intézmények visszafejlesztése révén, jó néhány esztendő múlva. A helyzet ugyanis ma az, hogy a legszigorúbb takarékoság mellett sem látszik a pénzügyi egyensúly helyreállíthatónak, már pedig állandó deficit mellett a későbbi időpontban bekövetkező helyzetjavulás legfeljebb arra lesz alkalmas, hogy a deficit tovább ne emelkedjék, de mind nehezebben arra, hogy a deficit teljesen eltűnjön.

Ha tehát a helyzeten segíteni akarunk, nem elég a kiadások lehető csökkentésének módjait keresni, hanem a bevételek lehető fokozását kell keresni és etekintetben már most, minél gyorsabban cselekedni, vagy cselekvéseket kieszközölni.

Ennek legegyszerűbb és legtermészetesebb módja az ősi fenntartók támogatásához folyamodni. Sőt ezek közt is legelőször az egyházkerületre kellene gondolni, amely ugyanis a kollégium közvetlen főhatósága.

Csak hogy mindenekelőtt meg kell gondolnunk azt, hogy a debreceni kollégium ma már az idők változása folytán nincs annyira az egyházkerülethez forrva, mint régen volt. Régen a debreceni kollégium volt az anyaiskola, az egyházkerületben levő többi iskola a kollégium „partikulája”, része volt. Még negyven esztendővel ezelőtt is három négyosztályos és öt hatosztályos nem teljes gimnázium tanítványai gyűltek Debrecenbe az egyházkerület egész területéről. Akkor messze vidékek teljesen a magukénak érezték a debreceni kollégiumot, amelyben hisz az ő édes gyermekeik tanultak, ha nem is végig, de legalább négy vagy két gimnáziumi osztályon át.

Ezek a nem teljes gimnáziumok azonban

az államsegély igénybevételével mind teljes gimnáziumokká fejlődtek, a debreceni kollégium pedig egyikévé lett e gimnáziumoknak, jószerint — dicsőséges hírnevén kívül — csak azzal különbözve azoktól, hogy nem vette igénybe az államsegélyt.

E változás után — sajnos — nem lehet olyan biztosra venni az egyházkerületi közvélemény olyan mértékű szeretetteljes támogatását, mint aminőt tapasztalni lehetett régen.

Amellett az is nyilvánvaló, hogy az egyházkerület, mint gazdálkodó jogi személy, maga is nehéz helyzetben van. A kiadások itt is, éppúgy, mint a kollégiumnál, kissé túlméreteztettek, a jövedelmek között pedig tekintélyes helyet foglalt el az államsegély, mely most nagyon is lecsökkent mértékkel csöppen inkább, mint csorbul.

Az egyházkerület anyagi helyzetének jelentékeny megjavulását lehetett várni a nyomdavállalat fenntartásában a várossal egyesülés révén. Ez a vállalat valóban nagyszerű fejlődést mutat és a mostani nehéz viszonyok mellett, akkor, amikor nagyszabású berendezkedésének terhétől sem tudott még megszabadulni, olyan szép anyagi eredményt mutat, hogy az alaptőke után adott öt százalék kamaton kívül még húsz ezer pengő nyereségrészesedést szolgáltat az egyházkerület pénztárába. Ha ehhez számításba vesszük, hogy a nyereségnek tartalékolt része, negyvenezer pengő, felerészben szintén az egyházkerület vagyonát növeli, be kell látnunk, hogy ez a vállalat, amely ellen pedig igen sokan még a mi sorainkban is, sok ellenséges indulatot

tanusítanak, nemcsak beváltotta, de felül is multa a hozzáfűzött várakozásokat.

Ám itt megint jön egy „csakhoggy”.

Az a könyvkereskedő cég, amely régebben az énekeskönyv és tankönyv árúsítása tekintetében az egyházkerület főbizománya volt, azért, hogy az énekeskönyvek árúsításától elesett, pert indított a vállalat ellen s a bíróság, immár jogerősen, megállapította a kártérítési kötelezettséget.

Hogy mennyi lesz az a kártérítés, amelyet a vállalat fizetni kénytelen lesz, ma még hozzátéve is alig állapítható meg. Az bizonyos, ugyan, hogy az olyan fantasztikus összegnek, amilyenről az elvi győzelem mámorában beszélni siettek, legfeljebb egy nagyon parányi hányada lehet. Azonban az mégis nyilvánvaló, hogy a legközelebbi esztendő eredményére ez a kártérítési kötelezettség kedvezőtlen hatást fog gyakorolni.

A vállalat jövője szempontjából ennek nincs semmi komolyabb jelentősége. De bennünket abban a vonatkozásban igenis érdekel, hogy a jövő évben nem számíthatunk a nyomdavállalattól olyan jelentős bevételre, amellyel a kollégium helyzetének javításában az egyházkerület részt vehetne. — Vagyis tehát a nyomda is azok közé a jövedelmi források közé sorozandó, amelyek egészen bizonyosak ugyan, de a jövő év deficitjét el nem tüntetik.

Minden egyházi okmányra, iratra, levélre ragasszunk árvabélyeget!

TÁRCA

Emlékezés Bethlen Gábor fejedelemről.

S. Szabó József ny. főgimn. igazgató, c. tanter. kir. főigazgató felolvasása 1929 december 5-én, a ceglédi református egyház centennáris ünnepélyén.

Az 1629-ik év november 15-én halt meg *Bethlen Gábor*, Erdélyország dicső fejedelme, minden idők egyik legnagyobb magyarja. Az özvegyen maradt fejedelemnő, *Brandenburgi Katalin*, az ország rendjeivel akként intézkedett, hogy temetése az őt megillető pompával 1630 január 25-én történjék. A nagy fejedelem holtteste tehát 300 esztendővel ezelőtt ilyenkor, ott feküdt a gyulafehérvári fejedelmi palota tróntermében felállított ravatalon. A palotát Bethlen építtette ki, rendeztette be és díszítette föl az akkor híres velencei és firenzei művészekkel. A magas bolthajtásos terem telve gyönyörű freskókkal, velencei csillárokkal és tükörökkel, festett aranyos és stukkó mennye-

zetekkel, drágaművű szép kárpitokkal, izléses gobelinekkel és finom perzsa szőnyegekkel. A piros bársonnyal bevont trón alatt alussza a halál álmát a pompakedvelő fejedelem a maga által még életében elkészíttetett nehéz ére- koporsóban. Biborpiros ruha rajta, mert úgy hagyta meg, hogy ebben temessék el. A piros színt nagyon szerette, azt a méltóság és a hatalom jelképeinek tartotta. A terem fekete gyászszal bevonva, komoran és fájdalmasan mutatja az erdélyi birodalom pótolhatatlan veszteségét, melyet a kis országon kívül nemcsak a magyar hazafiak éreztek, hanem az európai protestáns királyi udvarok is, ahol a fejedelem korai elhunytá fájdalmas részvétet keltett. Éppen akkor ragadta el a halál élete deledőjén, 49 éves korában, mikor az Európát dúló vallásháborúban legnagyobb szükség lett volna erős karjára és láng-eszére.

Koporsója körül nap-nap mellett felváltva állanak őrt gála ruhában kivont kardokkal a nemesi társaság ifjai. Így nevezte el testőreit a nagy fejedelem. Az ajtók előtt és folyosókon a palotaőrök, lent az udvaron a fejedelem híres, vitéz katonái, a kék darabontok tartanak rendet a ravatalt nagy tömegekben látogató nép

EGYHÁZ

Az egyházi adózás és adakozás.¹

Írta és a debreceni csapóúcai egyházszerzői tanácsosok eszmecserején előadta **dr. Balla Bertalan**, Debrecen sz. kir. város adóügyi tanácsnoka, presbyter, egyházszerzői gondnok.

A híveknek az egyház szükségleteihez való hozzájárulása, anyagi támogatása történik: *adózási útján*, mely kétféle lehet és pedig a) az egyházi törvény alapján kivetett adó és b) az önkéntes adó.

A támogatás második formája az *adomány*, mely lehet pénzbeli, vagy természetbeni egyszerűs mindenkorra szóló külön adomány, perselypénz, továbbá a végrendeletszerű *hagyomány*, vagy az *ajándék*, mely lehet ismét ingó, vagy ingatlan dolog.

A kötelező anyagi támogatás formája a törvényszerűleg *kivetett egyházi adó*: az az anyagi erőforrás, amelyre az egyház szükségleteinek fedezésére legbiztosabban és állandóan számíthat.

Az egyházi törvények alapján az egyház által kivetett egyházi adó közadók módjára hajtandó be. Debreceni református egyházunknak évente a városi adóhivatal a város és az egyház között létrejött megállapodás alapján a 97—1924. bkgy. számú közgyűlési határozat

¹ Ennek a nagyértékű előadásnak itt közölt része (a többi, sajnos, helyszűke miatt mellőzni vagyunk kénytelenek) legszélesebb egyházi köreink érdeklődésére is fokozott mértékben számíthat. *Szerk.*

között. A fejedelemnek a gyulafehérvári főiskolában táplált 40 alumnusdiákja naponként felvonul a ravatalhoz és ott szép énekek zengedezésével ad hangot a közfájdalomnak. Többször elénekeli a fejedelem kedves énekét, a 46-ik zsoltárt, mely az ő vallásos világnézetét fejezi ki, de felzendülnek ajkain a magától, a fejedelemtől szerzett, vagy legalább neki tulajdonított, egyik ének eme bús, de hitteljes sorai is:

*„E jelenvaló
Gyorsan eljutó
Életünknek napjai
Tenálad tudva
És megszámlálva
Vagynak minden órái.
Adjad, hogy szépen
Tisztességesen,
Idvességesen...
Essenek jó végei.”*

A fejedelem udvari chorusa, amelyet minden szépért hevülő lelkésznek áldozatos buzgóságával szervezett és tartott fenn, megható művészi gyászdallamok előadásával juttatja olykor-olykor kifejezésre az általános részvétet. Ebben a sötét gyászban és leverő hangulat-

szerint kimutatja az adóösszeírás során összeírt összes református vallású egyéneket, valamint a kimutatottak terhére kivetett és a református egyházi adó kivetéséhez alapul szolgáló föld-, ház-, ált. ker., jövedelem-, vagy adó összegeit.

E kimutatás alapján veti ki az egyház az adót és pedig legfeljebb a kimutatott adóalap 15%-ában, és adózónként 2 pengő összegben. Azon egyháztagnak, kiknek egyenesadó-kivetésük nincs, 2 pengő személyi adót fizetnek.

Más felekezethez viszonyítva tehát ez adókat, megállapítható, hogy dacára egyházunk nagy anyagi terheinek, a kivetett egyházi adó alacsonyabb, sőt jóval alacsonyabb más református egyházközösségek adóihoz viszonyítva is.

Az így kivetett egyházi adó kivetési lajstromai alapján a városi adóhivatal az adófőkönyvi előírása után gondoskodik annak beszedéséről, szükség esetén a behajtásáról.

Egyházszerzői munkánk és az egyháztársadalmi szervek működésének eredményessége remélhetőleg, különösen a jobb viszonyok bekövetkeztével meg kell hogy hozza azt az eredményt, hogy a hatósági kényszerrel behajtandó egyházi adótételek száma lecsökkenjen.

Előreláthatólag még hosszú idő kell ahhoz, hogy nehéz viszonyok között elérhető legyen az egyházi adók kényszer útján való behajtásának mellőzése.

Különben a református egyházi adó Debrecenben az állami adókkal együttes kezelésben van s így az az állami adókkal együttesen fizetendő s ez által az adó beszedése kellően biztosítva van.

ban, mely Erdélyországra és a gyulafehérvári palotára nehezedik, ragyogó világosságot áraszt az a magasztos lelki fenség, amellyel a fejedelem halálos ágyán, amikor már szólni nem tudott, kuszált betűkkel ezeket a bibliai szavakat vetette papírra: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?” Íme a kálvini, helyesebben evangéliumi isteni szuverénitási gondolata foglalkoztatta Bethlent utolsó perceiben is, aminthogy ez volt életének és uralkodásának vezető eszméje. Isten minden mindenkiben. Soli Deo Gloria. Ezt választotta uralkodói jellegéül is: *Consilio firmata Dei*, Isten tesz erőssé, hatalmassá minden dolgot. Seregének zászlóira, azonkor szokása szerint latinul, a 68-ik zsoltárnak eme sorait hímeltette: „Exsurget Deus exercituum et dispergantur omnes inimici eius, qui oderunt eum, deleantur a facie terrae”. „Felkél a seregeknek Ura: elszélednek minden ellenségei és akik őt gyűlölik, eltöröltetnek a föld színéről”. Az országgyűlés elé (1618 Kolozsvár) terjesztett egyik fejedelmi propositiójában a következőket mondja: „A mindenható Úristen lévén minden birodalmaknak főauthora, akiket Őfelsége az ő jóvoltából fejedelmi méltóságra emel és egyéb emberek közül maga nevezetít

Megállapíthatom, hogy a külön kezelt fejadók is meglehetősen mértékben kellő időben rendeznek be.

Főleg vidéken levő egyházközségeink egy része az egyházi adó kivetése után saját maga gondoskodik a kivetett adó beszedéséről s a helyi közigazgatási hatóságot csak azon esetben veszi igénybe, amikor az adóra hatósági behajtási kényszer alkalmazandó. Megítélésem szerint ez a módszer a gyakorlatban nem mutatkozott célszerűnek s arra vezetett, hogy az illető egyházközség adói csak az önként fizető, kevesebb számú egyháztagnak folytak be kellő időben, míg az adó nagyobb részben hátralékban maradt. Ily esetekben pedig a nemfizetők hátralékainak a közigazgatási hatósághoz behajtás végett történő esetenkénti, vagy inkább tömeges kimutatása az egyháztagnaknál visszatetszést szült. Ennek elkerülése végett némely helyen mellőzték a hátralékoknak a hatóság részére, megkeresése mellett történő kimutatását s az erre vállalkozó gondnokok, vagy presbyterek házról-házra járva igyekeztek a beszedést eszközölni, ami azonban szintén sok tekintetben nem vált be s nem járt 100%-os eredménnyel.

Miután a vonatkozó törvényes szabályok szerint az egyházi adó közadók módjára hajtható be, a gyakorlatban az bizonyult legcélszerűbb eljárásnak, hogy az egyházközség és a helyi közigazgatás közt létrejött megállapodás folytán az egyház által kivetett adó beszedését, nyilvántartását s kezelését a hatósági szervek eszközölik, mint ahogy az Debrecenben is történik. Ez a rendszer azért is vált be, mivel a köz-

adók kezeléséről szóló 1923. VII. tc. 31. §-ához fűzött utasítás 31. §-a kimondotta, hogy azokban a törvényekben, amelyekben közigazgatási úton való behajtásról van szó, ez alatt a közadók módjára való behajtást kell érteni. Ezen törvény 2. §-a az állami egyenes adókra és az egyenes adó jellegével bíró helyhatósági jellegű közszolgáltatásokra s kamarai illetékekre az együttes kezelést rendeli el.

A közadók kezeléséről szóló 1927. évi 600. P. M. sz. H. Ö. 9. §-ához fűzött utasítás (1.) pontja a párbér természetű szolgáltatásokat és a hitközségi adókat, valamint a felekezeti iskolai adókat is az együttes kezelésű köztartozások közé sorolta.

Az egyes adók és illetékek mérsékléséről és a pengőértékben való számítással kapcsolatos rendelkezésekről, továbbá az önkormányzati testületek háztartásának hatályosabb ellenőrzéséről szóló 1927. évi V. tc. 71. §-a kimondotta, hogy ha a pénzügyi hatóságon kívül valamely más közadók kivetésére jogosult hatóság, hivatal, testület, intézmény az általa kivethető szolgáltatás mérvét oly magasan állapítja meg, hogy az az adózók fizetőképességét veszélyezteti, jogában áll a pénzügyminiszternek az illető hatóság, hivatal, testület, intézmény által különben már jogerősen megállapított közadó fizetési feltételeinek megváltoztatásával azt több évre felosztani, vagy pedig az illető közszolgáltatásnak közadók módjára való behajtását betiltani.

Az előbb említett törvényes rendelkezés a K. K. H. Ö.-ben is bennfoglaltatik a 41. § (8.) bekezdésében.

is nekik adja, mindazok valamennyivel méltóságosbakká tétetnek egyéb embereknél, annyival nagyobb zelussal, háladatossággal tartoznak Istennek szolgálni az ő nagy áldásáért". Úgy érezte tehát, azért lett Isten kegyelméből fejedelemmé, hogy népét a Mindenható akarata szerint az ő útjain vezesse s minden alattvalójáról, mint Isten által kiválasztott fejedelem, híven gondoskodjék. Hivatását isteni küldetésnek fogta fel, ennél fogva uralma olyan *szent theokrácia*, amelyről Kálvin így nyilatkozott „Isten a királyok királya, aki midőn szent ajakát megnyitja, egyedül reá kell mindenek előtt és mindenek felett hallgatnunk, azután vagyunk csak alávetve azoknak az embereknek, akik előttünk járnak, de csak Istenben" (Inst. Rel. IV. 20.). Ez a theokratikus gondolkodás Bethlent a kizárólagos felekezeti főlé emelte. Így érthető meg az a korát meghaladó, nagy vallásos szabadelvűség és türelem, amely lényét és cselekedeteit áthatotta. Ismeretes, hogy legfőbb tanácsosa, kancellárja előbb unitárius (Pécsi Simon), azután róm. kath. (Kovácsóczy István) vallású volt. De azt is tudjuk róla, hogy a pór-gyermekek, akiben magasabb isteni erő és lélek mutatkozott éppúgy megbecsülte és föl-

emelte, mint azt, aki főúri ágyban született. Hol vagyunk tőle ma, 300 esztendő múlva is, amikor a lelkiismereti szabadság és demokrácia jelszava mellett az állami hivatalokban felekezeti és társadalmi osztály-katasztrokat akarunk felállítani!

De minden bámulatraméltó szabadelvűsége és vallásos türelme mellett is Bethlen lelke mélyéig hű és buzgó református. Református hite nem belénevelt, hanem az élet kohójában kiformált és megedzett, éppen azért törhetetlenül szilárd volt. Atyja református, anyja katolikus, csiki székelyleány. Semmi jel sincs arra nézve, hogy ily körülmények között gyermekében mélyebb református szellemű nevelésben részesült volna. Atyját különben is már 10 éves korában elvesztette, amikor anyjával katolikus nagybátyjához ment lakni, ahol anyja rövid idő alatt szintén meghalt. Nagybátyja, a harcos, zordon székely, szigorú testi, mondhatni katonai nevelést adott neki. Vallásos és tudományos képzésről szó sem volt, de a katolikus környezet kétségkívül hatott rá. Ekkor azonban nagy változás történt nagybátyja lelkében. Áttért a református vallásra, a birtokain levő templomokból az oltárokat és

A szóbanforgó törvényes rendelkezés az egyes egyházak adókivetési s behajtási jogára is értelemszerűen alkalmazandó, ami az egyes egyházakat igen súlyosan érinti, mert ezen rendelkezés alkalmazásával az egyházak adókivetése állami ellenőrzés alá kerülne.

Hírlapi közleményekből eredő értesülés szerint az akkori pénzügyminiszter kijelentette, hogy a pénzügyi kormányzat ezen jogával általában csak oly formában kíván élni, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter és az egyházi főhatóságok meghallgatásával fogja elbírálni azt, hogy az egyes esetekben az adózók fizetőképességének veszélyeztetése fenntartandó-e és hogy csak kiáltó adókivetési túlzások orvoslása végett fognak e rendelkezések alkalmaztatni.

Már az 1927. évi november havában kiadott és a m. kir. pénzügyigazgatóságokhoz intézett 69,182—1927. VII. a. P. M. számú körrendelet megállapítja, hogy utóbbi időkben mind sűrűbben merültek fel panaszok amiatt, hogy egyes hitközségek rendkívül magas hitközségi adókat vetnek ki, melyek összege nem egy esetben az állami adók többszörösét teszik s arra hivatkozással, hogy az egyházközségek által kivetett ily magas adók az adózók teherbíró képességét veszélyeztetik és a közadóknál érdekelt többi hatóságok jogos igényeit is sértik, a m. kir. pénzügyminiszter úr elrendelte, hogy az 1928. évtől kezdődőleg az egyéb feltételek fennforgása esetén a hitközségi adók csakis azokban a községekben vonhatók együttes kezelésbe, melyekben a hitközségi adókivetés kulcsa átlagban a 10%-ot meg nem haladja.

Egyben kimondotta a pénzügyminiszter úr, hogy ott, ahol a hitközségi adó az illető felekezet híveire kivetett törzsadónak (ideértve a kereseti adót is) a 10%-át meghaladja, ezeknek az adóknak az együttes kezelésbe leendő bevonásának az engedélyezését magának tartja fenn.

(Vége köv.)

KÖZÉLET

Amikor majd csak a jegyző fog esketni? . . .

Nem hiszem, hogy ez bekövetkezzék, hiszen éppen most olvastuk, hogy Jugoszláviában — éppen ellenkezőleg, mint nálunk — először meg kell esküdniök a házasulandóknak egyházuk szertartásai szerint, csak azután mehetnek a polgári anyakönyvvezető elé. S a magyar parlamentben is hallottuk nemrég, hogy követelték a polgári házasságkötés megszüntetését, hogy ismét csak az egyházi úton való házasságkötés legyen érvényes! . . . (Olaszországban az egyházi házasságkötés egyenrangú a polgárral.)

E sorok írására a most érkezett egyházkerületi jegyzőkönyvből olvasott püspöki jelentés azon pontja készített, melyben a szertartásaink mellőzéséről szóló statisztikai adatok felsorolása van.

Nő tehát a hitetlenül együttélők száma! ? Mi nem nevezzük ugyan a római egyház példája szerint *agyasságnak* a csak polgárilag (vagy más egyház szertartásai szerint) megkötött házasságokat, de népünk igenis vad-

szent képeket, a parókiákról a pópás papokat eltávolította és helyökbe református prédikátorokat állított. Következésképpen ez, valószínűleg, a jezsuiták működésének és annak az osztrákbarát politikának, amely Erdélyben is országszerte nagy visszatetszést és ellenszenvet keltett. A serdülő melegsívő és éleseszű Bethlen Gábort ez az eset mélyen megindította s fogékony lelkében fölébresztette a református öntudatot, mely mindjobban erősödött benne akkor, amikor kevéssel utóbb *Báthory Zsigmond* fejedelem udvarába került s éveinek növekedésével és ritka szellemi tehetségének fejlődésével mind világosabban belátta, hogy a jezsuita zelotismus és politika milyen veszedelembe döntötte a fejedelmet és országát. Erdély hosszas belső megrázkódtatása és krisise mind erősebben megérlette benne azt a hitet, hogy kis hazájának létele, alkotmánya és függetlensége a református valláshoz van kötve. Az a sanyarú idő, sokáig tartó nélkülözés és bujdosás pedig, melyben ifjú korát eltöltötte, majd fölemelkedése és megdicsőítése a fejedelmi trónig, a belső, vallásos élmények gazdag tárházává tette lelkét. Az Isten előtt való föltétlen meghódolás, akaratában való megnyugvás, az elválasztás,

predestinatio életbevágó nagy kérdése megoldást nyert számára és sarkalatos tétele lett uralkodásának. Ekként mind politikai, mind vallásos meggyőződésének fundamentális igazságait a református confessióban találta meg. Az isteni igazság mérlegébe vetette önmagát és tetteit, amit már idézett énekében, teljesen *Kálvin* felfogása szerint, ekként fejezett ki:

„Nincsen az égön,
Nincsen a földön
Isten nélkül segítség,
Mert mindenekben,
Tökéletesen
Csak övé a dicsőség.“

Ilyen hittel telítve akarta ő birodalmában a Krisztus által hirdetett Isten országát megvalósítani. Ez a törekvése, természetesen, vallásos felfogásában és cselekedeteiben, az egyházi és iskolai élet terén nyilvánult leghatározottabban. A hely és alkalom, ahol és mikor most szólok, azt teszi kötelességemmé, hogy erről emlékezzem meg hővebben.

(Folytatása következik.)

házasságnak nevezi és hitetlenül való együttélésnek bélyegezi az olyan házasságot, amely a templom, a lelkész s általában az egyház közbejötté és igénybevétele nélkül létesül.

Régebben kényes volt erre a gyülekezet és a templomi kihirdetések által ellenőrizte a házasságkötéseket.

Ma ugyan ki olvassa el a községházán való „kiragasztást”?... Csak az érdekeltek s legfeljebb itt-ott a lelkész!

Egyházi szertartásunk mellőzésének okait a házasságkötéseknél én a következőkben látom: Mindenekelőtt természetesen a polgári házasságkötés bevezetésében s ezzel egyidejűleg a köztudatba való felszivódásában annak, hogy csak az az esketés érvényes, amelyet a jegyző (értsd: állami anyakönyvvezető) végez a községházán.

Ezzel kapcsolatban meg kell értetnünk népünkkel, hogy az állami anyakönyvvezető előtt nem esketés folyik, hanem csak nyilatkozattétel a házasság megkötésére nézve s egy, szinte házassági szerződés aláírása. S a magam részéről jónak látnám — ami különben már igen sok helyen úgy van —, rászoktatni híveinket, hogy az ünnepélyes egyházi esküvőt más napon tartsák!...

Az állami anyakönyvvezető által mondandó formulát is végzetesen hibásnak tartom így ahogy most van, mikor így szól: „...ezzel azonban egyházi kötelezettségüknek még nem tettek eleget”...

Ezt a negatív fogalmazású mondatot igen sokan nem értik meg. Oda kell hatni, hogy ez szinte imperatív fogalmaztassék és mondassék el!...

Jó volna, ha egyes állami anyakönyvvezetők nem ambicionálnák a pap esketési beszédét utánzó s ma már sokszor helyettesíteni akaró hosszú dikciókat, mert az egyszerűbbek ezt tartják éppen a „jegyző esketésének!” Az egyszerűbbek azt hiszik, hogy ezért a beszédért kell a községházára menniök s nem a jegyzőkönyv (házassági szerződés) aláírására.

Tehát éppen a lényeggel nincsenek tisztában. (Ez az egy dolog is világosan mutatja, hogy mennyire másat jelent most lelképásztornak lenni, mint régen, mikor még minden anyakönyv csak a parókhán volt!)

Valaki mondhatná, hogy beszélhet a jegyző akármilyen negatív, vagy pozitív formában, nem az a hiba, hanem a hitbéli gyengeség. Ezt én is jól tudom, de most nem ebből a szempontból kívántam a dologhoz szólani (talán arról is tudnék ennyit), hanem a statisztika okából!

Szeretnék még írni arról, hogy generális intézkedéssel kötelezővé kellene tenni s szigorú körlevélben — mely a szószékről is kihirdetendő lenne, (persze presbiteri gyűlésen is), — hogy egyházunk tagjai házasságkötés előtt kötelesek magukat a templomban kihirdettetni és hogy szombaton meg vasárnap semmi körülmények

között nincs esketés. (Persze, kihirdetés nélkül sincs!...)

A stóla eltörlése nagyon üdvös lenne, de falun a statisztika nem ezen fordul meg (hiszen ügyis van pénz lakodalmi italokra és pompázásra, még ha a stólat elkérik is a lelkésztől).

Ha a jegyző esketését (értsd: polgári házasságkötést) nem tudjuk is eltörölni, de azt megtanulhatnók a szerbektől, hogy az első az egyházi szertartás lenne, nem éppen a statisztika, de sok egyéb kedvéért!...

(Szamoskér.)

Kósa Béla.

IRODALOM

Csendes Esték. Nemes és szórakoztató olvasmányok sorozata. Szerkeszti: Pap Géza református lelkész. Kiadja a Török-nyomda, Mezőtúr. 1. füzet. *Pap Géza: A halál árnyékának völgyében.* 16 oldal. Ára: 20 fillér. A magyar református diákmozgalom kitűnő munkását: Pap Gézát, a szalkszentmártoni gyülekezet választotta meg lelképásztorává és most azzal kezd meg az új munkamezőn szolgálatát, hogy megörvendeztet a szerkesztésében megjelenő „Csendes Esték” első füzetével. Azt mondja az Előszó-ban: „Annyi kifáradt és életunt embert, mint amennyi most él és öröm nélkül dolgozik közöttünk, nem igen látott még az a szép magyar ég és föld. Nem is dolgoznak ezek a szegény, életunt emberek, hiszen a dolog jókedvűvé, boldoggá tenné őket, hanem az ígát huzzák, ameddig csak el nem múlik örömtelen, szomorú életük.” Úgy van. Minden szava igaz. A mai életnek egyik jellemző vonása: a szomorúság. A magyar természet különben sem hajlik arra, hogy rózsaszínben lássa a világot, de a sötét lemondástól is távol van. Az a szomorúság, amely ránehezedik a mai életre, abban leli magyarázatát, mert az ezernyi gond és baj mellett megerőtlenedett a magyar lelkek világnézete. Nem az evangélium tölti ki azt. Nem az egyház örökkévaló igazságai fűtik és szépítik. Nem a legyőzhetetlenség, hanem a legyőzöttség érzete szaggat és tép mindent darabokra. Írtózatossá válik, valóságos nemzeti veszedelem, ha az ifjúság ebben a légkörben növekedik és szárnyaival nem emelkedik magasra, mint a saskeselyű. Pap Géza ifjú lelkész. Sokat tanult. Sokat látott. A diákmozgalom irányítása, vagy mondjuk inkább: a magyar diákság szolgálata nagyszerű iskola volt számára. Közelről láthatta a bajokat. Az öröm nélkül dolgozó ifjú-sereg, az életuntságra-hajló társadalom nem viszi előbbre sem a város, sem az egyház, sem a nemzet életét. A „Csendes Esték”-kel azért nagy célt tűz ki: „Mi most azt akarjuk ezekkel a füzetekkel elérni, hogy akik ezeket olvassák, olvasás közben megpihenjenek, felüdüljenek, új erőre kapjanak és épüljenek.” Az első füzet címe: *A halál árnyékának völgyében.* Kórházi lelkészi szolgálatának néhány tanulságos történetét örökíti meg benne a szerző.

Apró történetek ezek szép sorrendben, egymás mellett. A késő bánat. A legárvább édesanya. Az eltékozolt apai örökség. Egy gyötrelmes mondat. Mindegyiket ki lehetne kerekíteni egy hosszabb-lélekzetű elbeszéléssé. De így is nagyon jó. Mindegyik egy-egy darab élet. Bizonyos, hogy mély hatást vált ki és megfogja a lelket. Az ilyen füzetkéket száz és ezerszámra kellene bedobnunk a népünk közzé, mert hogy sóvárgás van valami magasabb után és száraz, elvont dolgok nem képesek azt kielégíteni: az bizonyos. Ha a sorozat az első füzet tanulságos és megkapó történeteit folytatja és evangélizáló-céllal íródik: akkor áldás lesz a lelkipásztori szolgálatban. Mert ezek a kis füzetkék bezörgetnek az ajtókon, bezörgetnek a szíveken és helyettünk is dolgoznak a lelkek szép életének a kialakításában. Olcsóságuk — füzetenként 20 fillér, hat füzet 1 pengő — kiválóan alkalmassá teszi a terjesztésre. Szívből ajánljuk. **B.**

KÜLÖNFÉLÉK

A debreceni református egyházmegye F. Varga Lajos esperes és Kulin Imre gondnok elnöklése alatt április hó 4-én tartotta közgyűlését Debrecenben. A közgyűlésről a lapunk jövő számában részletesen beszámolunk.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Szegedi Csoportja elhatározta, hogy előadás-sorozatokat rendez, amelyeken protestáns egyházjogi-, politikai-, irodalomtörténeti- és társadalmi kérdéseket tárgyal meg. Az első ilyen előadás április hó 4-én, pénteken d. u. 6 órakor volt a református egyház tanácstermében.

Egyházmegyei lelkészértekezletet tartottak március hó 20-án délelőtt a nagybányai egyházmegye lelkészei Szatmáron, amelyen a belmissziói munkák megindításának a módjait beszélték meg. A bibliaköri munkát Debreczeni István szatmári lelkész ismertette, a nőszövetség megszervezésére vonatkozólag pedig Kürthy Károly halmi-i lelkész nyújtott tájékoztatást. Majd széleskörű megbeszélés indult meg, amelynek eredményeként előterjesztést tesz az értekezlet a kerülethez, hogy a belmissziói munkákhoz a lelkészek részére megfelelő vezérkönyvekről gondoskodják és ezen munkák végleges beszerzésének a határidejét tolja ki, mert a legtöbb gyülekezetben csak kellő előkészítés után lehet remélni ezeknek a munkáknak a sikerét.

Protestáns ifjúsági nap Szegeden. Március 27-én a szegedi két protestáns egyház ifjúsági napot rendezett külön az egyetemi és főiskolai továbbá a középiskolai s külön a szegedi KIE. ágával, még a meg nem konfirmált ifjak részére is voltak előadások. Szolgáltak: Dreskó Gábor, dr. Illyés Endre, Kutas K., Petro E., dr. Schóltz Oszkár, Draskóczy István és a leányoknak Mikes Magda.

A szentesi Református Leányegyesület a

református asszonykörrel a tél eleje óta 150 elemi iskolás gyermeket látott el ingyen tej- és kenyér reggelivel. A felsőparti paróchiális körzetben megalakult Gilicze Antalné lelkésznő vezetésével a második leányegyesület, ez újabb egyesület is előadásainak és estélyeinek jövedelméből gondozásba vette a szegény gyermekeket.

Tukaes Lajos nyug. lelkipásztor, volt esperes annak a megállapítását kéri, hogy a Debreceni Protestáns Lap legutóbbi számába közölt cikkében azt, hogy a nyugdíjasok későn kapják nyugdíjukat, *nem anarchiának*, hanem *anomáliának* nevezte. Ez bizony a kéziratban így van s az anarchia csak a szedő elnézése.

A nyilastelepi és csapókerti új iskolákat ünnepélyes keretek között avattatja fel a debreceni presbiterium. Az új iskolák felépítésével 16 új tanteremmel szaporodott a tanteremek száma. Az új iskolákkal szükségessé vált az eddigi iskolakörzet beosztás megváltoztatása és egy új igazgató-tanítói állás megszervezése. Presbiterium megszűntette az eddigi árpádtéri iskolakörzetet, melyhez eddig a Rakovszky uccai és csapókerti iskolák tartoztak. Tekintettel arra, hogy a csapókerti iskola az Alvinczy téri iskolával 8 új tantermet nyert, a csapókerti iskolát önálló igazgatóval látta el. A Rakovszky uccai iskolát presbiterium a csapóucai iskolakörzethez csatolta. A nyilastelepi iskolakörzet igazgatójával presbiterium Váry Szalai Gábor tanítót választotta meg. A két új iskola minden tekintetben megfelel a követelményeknek, tágas, világos, egészséges és a gyermekek részére fürdővel is ellátott.

Szerkesztői üzenetek.

H. K. Mezőtúr. Jönni fog, egy kis türelmet kérünk. — **Sz. B. Álmosd.** Szintén, mert sok az anyag és kevés a hely.

K. S. Püspökladány. Természetesen semmi rossz szándék nem vezette a cikkíró s nem is szólt volna Püspökladányról, ha nem épen a cikk írása előtt olvasta volna az Egri Közlönyt. — A cikket legközelebb hozzuk.

TARTALOM: Anyagi gondok. — Tárca: S. Szabó József: Emlékezés Bethlen Gábor fejedelemről. — Egyház: Dr. Balla Bertalan: Az egyházi adózás és adakozás. — Közélet: Kósa Béla: Amikor majd csak a jegyző fog esketni?... — Irodalom. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a laptulajdonos:
Dr. KUN BÉLA.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

*

Kitűnő fűtőképeségű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bődönők, dísznőölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Hazánk legrégebb és legnagyobb
harangöntődéje

ALAPÍTVÁ 1816-BAN.

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

m. kir. udvari szállítók

SOPRON.

Harangokat

öntenek a legfinomabb harang-
öntőzetből minden hangnemben
és legszebb kivitelben.

Legmagasabb bel- és külföldi kitüntetések bizonyít-
ják harangjaink kiváló minőségét.

1900. évi párizsi világkiállításon nagy aranyérem stb.,
stb., majd legújabbán a soproni, celledömölki,
székesfehérvári, kapuvári, szombathelyi és
kaposvári országos kiállításon nagy arany-
éremmel kitüntetve.

Szállítunk előnyös fizetési feltételek mellett,
az egyházak teljes megalégedésére.

Költségvetések és kiszállások ingyen és díjmentesen.
Összes szállított gyártmányainkról elismerőleveleket tudunk felmutatni.

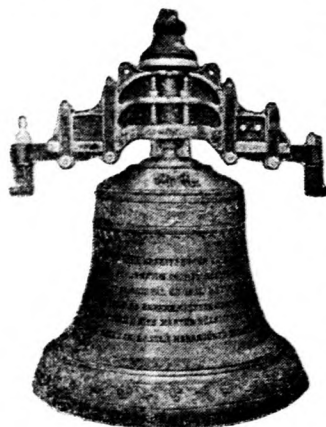

Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

A török-szentmiklósi
református egyház részére
készült 1770 kgr.-mos harang.

Telefon: Aut. 913-53. sz.

Az 1900. évi párizsi világ-
kiállításon díszoklevéllel,
1921. és 1923. évi vasipari
kiállításon aranyéremmel,
az 1925. és 1926. évi kézmű-
ipari tárlaton kormánydísz-
oklevéllel, 1927. és 1928. évi
budapesti, székesfehérvári,
szentesi és szombathelyi
kiállításon nagy arany-
éremmel kitüntetve.

Költségvetéssel díjmentesen
szolgál.

Előnyös fizetési feltételek.
Számos egyházi elismerőlevél

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli Református Egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1930—919.

Konfirmációi ajándéku

ajánljuk

**Dr. Révész Imre: Öntudatos
hit, KÁTÉ** a református egy-
házba lépni óhajtok számára,
valamint a gyülekezeti hitvéde-
lem céljaira —60 P

**Dr. Erdős Károly: Az én vai-
lásom** című könyvecskét, ame-
lyikből most jelent meg a könyv-
piacon a negyedik tízezer. —
Tartalmazza imádságokon kívül
a református hittant, erkölcsant,
egyháztörténelmet és a magyar
református egyház legújabb sta-
tisztikai adatait. — **Arany-
nyomású díszes kötésben** —66 P

Konfirmációóra

ajánljuk

a következő kiadványainkat :

**Dr. Ferenczy Gyula: Kálvinista
kis káté** református vallású föld-
műves és ipariskolai tanulók
részére 1-60 P

**Dr. Halmi János: Református
keresztyén kis káté,** a
Heidelbergi káté alapján konfir-
mációi, ismétlőiskolai, valamint
összevont vallastanítás céljaira 1— P

**Nagy István: Debreceni kon-
firmációi kis káté** —20 P

**Soltész János: Konfirmációi
káté** református növedékek
számára —40 P

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedés

DEBRECEN, FERENC JÓZSEF ÚT 26.

Telefonszám: 270.